

Makale türü: Derleme

Onur BAYRAKCI

Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Balıkesir, Türkiye, obayrakci@bandirma.edu.tr, ORCID:0000-0001-5300-8389

İŞSİZLİĞİN BİREY VE AİLE ÜZERİNDE ETKİSİNİN ATAERKİLLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

■**Özet:** İşsizlik günümüzde en önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle küreselleşmenin tüm dünyada hız kazanması ve neo-liberal politikalar sonucu işgücü piyasalarında esneklik uygulamaları işgücü piyasalarını alışagelmış bağlamından koparmış ve başka bir noktaya taşımıştır. Erkek odaklı piyasalar yavaş yavaş yerini ucuz işgücü olarak görülen kadınlara bırakmaya başlamıştır. Bu dönüşümün en önemli etkilerden birisini de aile ve işsiz birey üzerinde görmekteyiz. Ataerki sistemin evin geçindirilmesini erkeğe rol olarak verilmesi erkeğin üzerinde baskı yapmış ve işsizlik sürecinde bu durum bireyin kendisine ve ailesine baskıya yönelmiştir. Bu çalışmanın amacı işsizlik sürecinde ataerkilliğin erkekler üzerindeki rolünü ve bunun sonucunda bireyin kendisine ve ailesine karşı değişen tutumunu göstermektir. Yöntem olarak literatür çalışması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: İşsizlik, Ataerkillik, Psikolojik baskı, Boşanma

An Analysis of Effect of Unemployment on Individual and Family in The Context of Patriarchy

■**Abstract:** Unemployment is one of the most important problem today. Especially, as a result of the acceleration of globalization all over the world and neo-liberal policies, flexibility practices in labor markets have separated the labor markets from their usual context and moved them to another point. Men-oriented markets are gradually being replaced by women, who are seen as cheap labor. We see one of the most important effects of this transformation on the family and the unemployed individual. The patriarchal system giving the support of the house to the man as a role put pressure on the man and this situation turned to pressure on the individual and his family during the unemployment process. The aim of this study is to show the role of patriarchy on men and the changing attitude of the individual towards himself and his family in the process of unemployment. Literature study has been done as a method.

Keywords: Unemployment, Patriarchy, Psychological pressure, Divorce

GİRİŞ

İşsizliğin olumsuz etkilerini tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de her geçen gün artan bir şekilde görmekteyiz. İşsizlik aslında sadece iş ya da gelir kaybı değil, aynı zamanda sosyal ve toplumsal anlamda da kayıp anlamına gelmektedir. İşsizliğin gerek birey gerekse aile üzerine olan etkisi toplumun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapıyla doğrudan etkilidir. Refah toplumları ve bunun dışında kalan toplumların işsiz bireye yaklaşımı, bireyin gerek kendisiyle gerekse ailesiyle olan ilişkisini doğrudan belirler. Adak’ın vurguladığı gibi, işsizlik bir ekonomik sorun olmaktan öte aslında bir sosyal sorundur (Adak, 2010: 106).

Sıklıkla duyduğumuz işsizlik kavramı insanlığın gündemine 18. yüzyılda buhar gücüyle çalışan makinelerin icadı ve bunların sanayiye uygulaması sonucu oluşan sanayi devriminin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Daha önceki süreçlerde geçim ekonomisinin varlığı, seri üretimi gerektiren fabrika sisteminin yokluğu, ihtiyaçlar ve toplumların çoğunluğunun kırlarda yaşaması ücret karşılığı çalışmayı geçerli hale getirmiyordu. Kısacası, çalışma ve ücret, işsizlik gibi kavramlar bize sanayi devriminden kalan kavramlardır.

İşsizlik ve işsiz kavramlarını kısaca tanımlayacak olursak; işgücü piyasalarında emekgücüne olan talep eksikliğidir. Bu tanımdan yola çıkarak işsizi tanımlayacak olursak işsiz, bir ücret karşılığında çalışma gücüne ve arzusuna sahipken bu imkanı yakalayamama durumudur (Yüksel, 2005:258).

1. İŞSİZLİK VE BİREY

Ström'e göre, İşsiz bireylerin işsizliğin yaratmış olduğu etkiyi anlamının en iyi yolu, işsiz bireyin çalışırken olan yaşamıyla işini kaybettikten sonraki yaşamının kıyaslanmasıdır. İşini yitiren birey sosyal bağlamda da bir takım sorunlarla yüzyüze kalıyor ve bu sorunlardan en önemlisi de ailedir. Aileyi bu problem bağlamında birinci dereceden etkilenen olarak kabul edilmesinin sebebi ailenin toplumsal sosyalizasyonun ve toplumsal ilişkilerinin üretildiği alan olmasından kaynaklanmaktadır. İşsizlik bireyin doğrudan kendisini ilgilendiriyormuş gibi gözükse de aslında toplumu yeniden üretiminin sağlanmasında sıkıntıların çıkmasına neden olur (akt: Kurt, 2006: 366). İşsizlik durumunda aile içi rollerin değişimi ve erkeğin psikolojik olarak diğer aile üyelerine göre daha fazla zarar görmesinin altında ataerkil sitem yatmaktadır (Kurt, 2006: 366).

Ataerkil toplumlarda erkekliğin sosyalizasyonu kadınlardan farklı bir süreçte gelişmektedir. Bu farklılığın altında yatan en önemli sebep ise toplumsal yapının erkeğe göre inşasından kaynaklanmaktadır. Bu yapı içinde erkek toplumsal beklentileri yerine getirmekle yükümlüdür. Erkeğin toplum içinde kabul görmesi ve saygınlığı, toplumsal beklentilerin erkek tarafından ne derecede gerçekleştiğiyle doğru orantılı bir şekilde ilerler. Bu toplumsal beklentilerin belki de en önemlisi erkeğin kendi ayakları üzerine durabilmesi yani güçlü olduğunu ve kimseye muhtaç olmadığını ve hatta bir aile kurarak kendisi dışında olanları da bakabileceğini göstermesidir (Türkoğlu, 2013: 35- 36).

Bauman ve Currie bazı araştırmaları referans göstererek, erkeğin ataerkil sistemde işsiz kalmasının sıradan bir olay olmadığını, işsizlik bir yandan erkek üzerinde intihar, depresyon, kendini aşığılama ve utanç duyma gibi psikolojik sorunlar yaratırken diğer yandan ise bu sorunların neden olduğu alkol ve madde bağımlılığını da ortaya çıkardığını öne sürmüşlerdir. İşsizliğin sebep olduğu etkileri ortaya

çıkarmaya çalışan araştırmaların çoğunda elde edilen en önemli verilerden bir tanesi de alt sınıf erkelerinin işsizlik süreçlerinde geliştirmiş oldukları davranış ve tutumlardır. Bu kesimden gelen erkeklerin işsizlik süreçlerini ağır geçirdikleri tespit edilmiştir. Mansley ve diğerklerine göre bu durumun en önemli sebebi bu kesim erkeklerinin ataerkil yapıyı aşırı içselleştirmelerinden kaynaklanmaktadır (Öztürk, 2014: 193). USA Today adlı ABD’de yayınlanan gazetede de buna benzer yorumlar yer almaktadır. Gazetenin “Aile ilişkileri işsizlikten dolayı zarar görüyor” adlı makalesinde, ataerkil aile yapısının erkeğı merkeze almasının erkeğın işsiz kalma durumunda ağır bedelinin olduğunu söylemektedir. İşsiz kalınca kadının da aile içinde rol çalması yani faturalara ortak olması, erkeğın kendini değersiz hissetmesine ve saldırgan dürtülerinin ortaya çıkmasına neden olduğunu öne sürmektedir. Fakat bu durumun çağımızda sosyal devlet uygulamaları ve sendika ile göreceli olarak daha hafifi şekilde atlatıldığı söylenmektedir (akt: Kurt, 2006: 367).

İşsizliğin erkekler üzerinde yaratmış olduğu etkisi yoksullukla başa çıkabilme sorunu değildir aslında, asıl olan burada ataerkilliğın yaratmış olduğu “evin geçiminden erkek sorumludur” ya da “evin reisi erkektir” algısıyla başa çıkabilmedir. Üstün, beyaz yakalıların işsizliğini işleyen “Boşuna mı Okuduk?” adlı kitapta işsiz kaldıktan sonra anti-deprasan kullanmaya başlayan Erkan adlı bir kişinin işsizliğe bakışını Erkan’ın ağzından yazısında şöyle aktarır:

“Eşinizin ailesine karşı böyle bir şey hissediyorsunuz yani hani erkek çalışır para kazanır ailesini geçindirir, e sen bunu yapamıyorsun ne işe yarıyorsun? Onlar öyle düşünüyor demiyorum, böyle bir şey hissettirdi bana da demiyorum ama böyle bir şeyi hissediyorsunuz, yani hani çalışmayan para kazanmayan çoluğuna çocuğuna bakmayan bir erkek, bir koca, yani kadınlar bunu düşünemez belki yani böyle olaya bakamaz ama bir erkek çok klasik şekilde şöyle bakar. Yani kendini işe yaramaz, son derece psikolojisi bozuk kötümser bir adam olarak görüyorsunuz.” (Üstün, 2011:168).

İşsizlik sadece bireyin kendi sorunu olmaktan öte bir sorundur. Diğerk taraftan da toplumun işsiz bireye bakış açısı da önem arz etmektedir.

2. İŞSİZLİK VE TOPLUM

İşsiz kalmanın etkileri, diğerk taraftan da bireyin topluma bakış açısında da kırımlar yaratmaktadır. İşsizlik bireyler üzerinde toplum tarafından damgalanmışlık hissi yaratmaktadır. Bora, bu hissin en iyi örneklerinden birinin Goffman’ın Stigmata adlı eserinde ortaya çıktığını öne sürmektedir. İşsiz birey bu eserde kendini şöyle ifade etmektedir:

“İşsiz bir adam olarak bilinmek öyle zor, öyle aşağılayıcı ki... Dışarı çıktığımda, gözlerimi indiriyorum, çünkü kendimi tamamen aşağıda hissediyorum. Yol boyunca yürürken, düzgün vatandaşlardan biri olmadığımı, herkesin parmağıyla beni gösterdiğini düşünüyorum. Gayriihtiyari bir şekilde insanlarla karşılaşmaktan kaçınıyorum. Eski güzel zamanlardan kalan tanıdıklar ve dostlar artık o kadar samimi gelmiyor. Karşılaştığımızda beni ilgisizce selamlıyorlar. Artık bana sigara ikram etmiyorlar, gözleri sanki ‘Bunu hak etmiyorsun, çalışmıyorsun’ der gibi bakıyor. “ (Bora, 2011: 130).

Bora'nın Stigmata'dan göstermiş olduğu alıntı işsizliğin bir taraftan toplumsallık bir taraftan da bireysellik boyutunun çok net bir ifadesidir. İşin ve çalışmanın toplumlarda kutsallaştırılması bireyler üzerinde ağır yükler bırakmaktadır. Bireyler işsizlik sürecinde toplumun ve çevredekilerin kendilerini dışladıklarını, toplumun ve kendi etrafında bulunanların kendilerinin işe yaramadıklarını hissettirdiklerini düşünmektedirler. İşsizlik düşüncesinin birey üzerinde yarattığı travmatik düşünceler sadece bireyin kendisine zarar vermemektedir. İşsizliğin bireyler üzerinde yaratmış olduğu etkinin bir başka anlatıyla “hiçlik duygusu”nun içselleştirilmesi, bireyin kendini değersiz hissetmesini Erdoğan şöyle ifade eder:

İşsizliğin yarattığı şiddet ise ekonomik olduğu kadar, duygusal ve toplumsal-kültürel tezahürlere de bürünür. Zira işsizlik yalnızca geçinememek değildir; insanın kendini işe yaramaz hissetmesidir; işe yaramazlık hissini insanı yaralamasıdır. Yıllarca çalışılan bir iş yerinden kapı dışarı edilme, çalınan kapıların yüze kapanması, internet sitelerine konulan ilanlar veya e-posta ile gönderilen CV'lerin itibar görmemesi işsiz “hiçliğin” ilanlarıdır. İşsiz kalmak veya iş bulamamak sömürülmeye bile değer bulunmamak, gözden çıkarılabilecek olmak, varlığı gereksiz sayılmaktır (Erdoğan, 2011:90).

Sümer'in çalışanlar ve işsizlerin depresyon düzeylerini ölçtüğü bir çalışma bize durumu daha net bir şekilde anlatacaktır. Çalışma farklı illerden seçilen 930 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya katılanlardan 930 kişiden 251 tanesi işsizdir. Yapılan çalışmanın sonucunda işsizlerin psikolojik durumları çalışanların neredeyse iki katı kadardır. Yurt dışında yapılan benzer çalışmalar dan aynı sonucu vermiştir (Hurriyet, 2017).

3. İŞSİZLİK VE AİLE

Bu bağlamda işi sadece bireysel bir sorun ya da ekonomik bir sorun olarak ele almak doğru bir yaklaşım değildir. İşsizlik ya da tam tersi iş sahibi olmak kişinin kendisiyle ve toplumla kurduğu ilişkileri belirleyen anahtar kelimedir. Bu duyguların yansımaları

doğal olarak ait olduğu ve içinde barındığı aileyi de doğrudan etkilemektedir. Araştırmacılar işsizlik ve aile arasındaki bağı ekonomik ve psikolojik olmak üzere iki ana gruba ayırırlar. Ekonomik bağlamda ele alındığında, eve gelen sabit gelirin değişimi işsiz kalan bireyin cinsiyetine ve statüsüne göre farklılıklar göstermektedir. İşsiz bireyler üzerinde yapılan çalışmalar sonucu elde edilen veriler değerlendirildiğinde şu sonuca varılmıştır: eğer işsiz kalan birey erkek ve düşük statüye sahipse evin ekonomik yapısında ciddi değişimler yaşanmaktadır. Evin ekonomik yapısının değişimi zincirleme olayları ardı ardına getirmektedir. Öncelikle, bu değişim sonucunda aile ciddi bir gelir kaybı yaşamaktadır, daha sonra da ihtiyaçların giderilememesi durumu ortaya çıkmaktadır. Bu iki olayın aile içinde vuku bulması sonucu ev içi huzursuzluklar tavan yapmakta, boşanma, eşler arası çatışma ve huzursuzluk gibi olumsuz etkiler olmaktadır. Diğer taraftan ataerkil yapının baskın yapısı işsizlik süreçlerinde daha da göze batar hale gelmektedir. Rege, Telle ve Votruba'nın Norveç sicil kayıtları üzerinden yapmış oldukları arşiv çalışması bize, babanın işsizliğinin annenin işsizliğine göre daha fazla negatif etkisi olduğunu göstermiştir. Babanın işsiz olduğu durumda annenin işsiz olduğu duruma kıyasla, çocukların okul başarısı daha olumsuz olarak etkilendiği tespit edilmiştir. Düşük statülü işsizlerin boşanma oranları yüksek statüdekilerin boşanma oranlarına göre daha yüksektir. Yüksek statüdekilerin boşanma oranlarının düşüklüğünün en önemli sebebi her zaman için kenarda ya da birikim için paralarının olmasından kaynaklanmaktadır. Bir kriz durumunda bu paralar kullanılmaktadır. Oysa düşük statüdeki işçilerin paraları ancak günlük ihtiyaçlarını karşılayacak kadar olması, birikime uygun olmaması, kriz durumunda temel ihtiyaçların dahi karşılanamıyor olması aile içi çatışmaları ortaya çıkarmaktadır (Sümer&Solak&Harma, 2013: 51-52).

Becker'in 1976 yılında "bireyin çalışma hayatındaki durumu ve aile ilişkileri arasındaki bağ"ı inceleyen çalışmasında evlilik ve boşanma arasında ilişkiler aranmış ve sonuç olarak bireyler evlilikten fayda sağlayacağını hesapladıktan sonra evlilik yaptıklarını bulmuşlardır. Becker'a göre, İnsanlar sadece çalışma yaşamında elde edeceği karı hesaplamaz, bununla birlikte iş dışı yaşamdan da karını maksimize etmeye çalışır. İşte, iş dışı yaşamın maksimize edildiği alan evlilik alanıdır. Çalışmaya göre ailenin maddi kazançları artıkça boşanma oranları düşmektedir. Diğer taraftan Becker'ın çalışmasında önemli bir bulgu daha ortaya çıkarılmıştır, erkeğin kazancının evliliğin devamlılığı için hayati bir rol oynadığıdır (Topbaş ve Kurt, 2007: 31).

Türkiye'de işsizlik ve boşanma oranlarıyla ilgili yapılan çalışmalar, işsizliğin boşanmanın önemli sebeplerinden biri olduğunu göstermiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 2014 yılında yapmış olduğu çalışmada kadınların boşanma

sebepleri olarak erkeğin maddi olarak eve katkıda bulunmadığını söylemiştir. Yapılan çalışmanın raporunda erkek işsizliği ve boşanma arasındaki bağ şu şekilde rapor edilmiştir:

“Boşanma sayısına katkı sağlayan diğer istihdam değişkeni, erkek işsizlik oranı ise sosyoekonomik olarak erkeğin işsiz kalması ile ailedeki ekonomik sorunların aileyi bir arada tutma konusunda sorunlara neden olabileceğini ve dolayısıyla boşanma sayısında artışa neden olacağını göstermektedir.”

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (ASPB) 2014 yılında yapmış olduğu aynı çalışmada boşanma öncesi aile içi problemlerle ilgili olarak yine ekonomik sıkıntılar çalışmanın katılımcıları tarafından dile getirilmiştir. Bu çalışma Becker’ın çalışmasını da desteklemektedir. Erkeğin işsiz kalması bu çalışmada çalışma hayatı başlığında gösterilmiştir. Yapılan çalışmanın istatistiksel verilerinin tablolarda incelenmesi sonucu erkeğin ekonomik olarak aileyi yeterli derecede ya da hiç destekleyememesi durumu ilk etapta aile içi sorunları başlatmakta, ileriki süreçlerde ise bu durum boşanmaya kadar gidebilmektedir.

ASPB’nin 2014 yılında aileler ile ilgili yapmış olduğu çalışmada*, aile ile ilgili önemli veriler elde edilmiştir. Bu çalışmanın evlilikte yaşanan sorunlar ile ilgili tablosundaki veriler dikkatli incelendiğinde ekonomik sorunlar %43,7 ile 7.sırada yer alırken, çalışma hayatını ilgilendiren kısım ise %33,2 ile 11.sırada kendine yer bulmaktadır. Çalışma hayatı ve ekonomik sorunlar eve giren gelire doğrudan ilişkili olduğundan dolayı ailenin daha sonraki süreçlerinin nasıl gideceğini belirlemektedir. Bu verilerin aileyi şekillendirdiğini aile boşanma sebepleri tablosunda daha net bir şekilde görebilmekteyiz.

Tablo I. Evlilikte Yaşanan Sorunlar

	Sayı 410
Şiddet	56,6
Alışkanlıklar	54,4
Yakın Çevre	53,2
Duygusal İlişki	46,6
Cinsel Hayat	45,1
Aldatma	44,9
Ekonomik Sorunlar	43,7

*Türkiye’de maalesef boşanma ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Çalışma için kullanılan veriler kamu kurumlarının çalışmalarından alınmıştır. Resmi kurumlardan elde edilen en son veriler TÜİK’in 2016 yılında Aile Yapısı Araştırması ve ASPB’nin 2014- 2016 ve 2018 yılları arasında aile yapısı araştırmaları adı altında yapmış olduğu saha çalışmalarıdır. ASPB’nin boşanma ve işsizlik –ekonomik sıkıntılar arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmalar 2014 ve 2016 yıllarında yapılan çalışmalarda görülebilmektedir. Fakat 2018 yılında yapılan çalışmada ise bu verilere ulaşılamamıştır. İlgili olanlar aşağıda verilen link üzerinden bu verilere ulaşabilir: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/athgm/yayin-kaynak/araştırmalar/>.

Aynı şekilde TÜİK’in 2016 yılında yapmış olduğu son çalışmada da bu ilişki görülebilmektedir. Daha sonraki yıllardaki verilere ulaşılamamıştır.

Evlilik Öncesi Eşini Yeteri Kadar Tanımama	42,2
Ev İçi Görev ve Sorumluluklar	39,3
Çocuklarla İlgili Sorunlar	33,9
Çalışma Hayatı	33,2
Değerler	32,7
Yaşam Tarzı	29,5
Evlenme Yaşı	25,4
Hastalık	17,1
Çocuk Sahibi Olamama	13,7
İnanç	10,7
Eğitim Düzeyi	9,8
Yaş Farkı	7,8
Akraba Evliliği	3,9

Kaynak: ASPB, “Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması, 2014”

Yine aynı çalışmada ailelerde yaşanan boşanmalar ile ilgili veriler incelendiğinde sonuç üstteki tablodan farklı değildir.

Tablo II. Boşanma Nedenleri

	Sayı 410
Yakın Çevre	40,0
Duygusal İlişki	37,6
Aldatma	34,9
Ekonomik Sorunlar	34,2
Şiddet	34,2
Alışkanlıklar	29,0
Ev içi Görev ve Sorumluluklar	24,9
Yaşam Tarzı	20,0
Değerler/ Hayat Görüşü	20,0
Cinsel Hayat	17,8
Çocukla İlgili Sorunlar	15,1
Çalışma Hayatı	15,1
Evlilik Öncesi Eşini Tanımama	13,7
Hastalık	8,8
Evlenme Yaşı	6,1
Çocuk Sahibi Olmamak/ İstememek	2,9
Eğitim Düzeyi	2,7
Yaş Farkı	2,7
İnanç/ Mezhep	2,2

Kaynak: ASPB, “Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması, 2014”

Tabloda boşanma sebeplerine bakıldığı zaman maddi sıkıntılar önemli bir oran oluşturmaktadır. Ekonomik yönden boşanma %34,2 ile dördüncü sırada yer alırken, çalışma hayatı ile ilgili kısım %15,1 bulunmuştur. Kısacası, ekonomik sorun ve iş durumu ailenin gidişatını belirlemektedir.

2016 yılında ASPB tarafından yapılan bir diğer çalışmada da bakanlığın daha önceki yıllarda yaptığı çalışmalardan farklı olarak kadınlar ve erkekler arasında boşanma ile

ilgili olarak verilerin kıyaslanması yapılmıştır. Veriler incelendiğinde boşanma ile ilgili olarak konu başlıkları bağlamında, kadınların her alanda erkeklerden oransal olarak daha fazla şikayeti olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo III. Türkiye Geneli ve Cinsiyete Göre Boşanma Nedeni

	Türkiye	Erkek	Kadın
Sorumsuz ve ilgisiz davranma	50,9	40,2	61,5
Evin Ekonomik olarak Geçimini Sağlayamaması	30,2	17,8	42,6
Eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması	24,3	24,0	24,6
Eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması	22,7	24,5	20,8
Aldatma	20,4	8,7	2,2
Dayak/Kötü muamele	19,5	2,5	36,4
Terk etme/edilme	14,8	12,2	17,4
İçki	13,2	3,5	23,0
Kumar	6,7	0,6	12,9
Ailede çocuklara karşı kötü kötü muamele	5,9	2,6	9,2
Çocuk olmaması	3,4	3,7	3,1
Madde bağımlılığı	2,5	0,7	4,32
Eşin tedavisi güç bir hastalığa yakalanması	2,4	2,4	2,5
Yüz kızartıcı suç (hırsızlık, dolandırıcılık, gasp, vb)	2,0	1,1	2,9
Ail içi cinsel taciz	1,5	0,2	2,8
Diğer	14,2	20,2	8,2

Kaynak: ASPB, “Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2016”

Tablo III’de ekonomik sorunlarla ilgili kısım özellikle kadınlar açısından değerlendirildiğinde boşanma sebepleri arasında üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde kadına uygulanan erkek şiddetinin yüzdesel oranı hemen ekonomik sıkıntının altında gelmektedir. Özetlemek gelirse, evlilik içinde diğer sorunlar da göz ardı etmemek gerekir, fakat özellikle ekonomik sıkıntılar ve şiddet içiçe geçmiştir. İki bağlam arasında doğru bir korelasyon vardır.

TÜİK’in Aile yapısı ile yapmış olduğu son çalışma 2016 yılındadır. Bu çalışmanın içeriği ve verileri değerlendirildiğinde ASPB’nin yapmış olduğu aile yapısı çalışmalarından elde edilen verilerden büyük farklılıklar göstermemektedir. TÜİK verilerinde boşanma sebepleri arasında %61,5 ile sorumsuz ve ilgisiz davranma ilk sırada yer alırken, erkeğin evi ekonomik olarak geçindirememesi %42,6 ile ikinci sırada yer almaktadır (TÜİK, 2016).

1980’li yıllardan sonra küreselleşmenin etkisiyle birlikte çalışma yaşamının değişimi ve bununla birlikte esnekleşmenin yaygın olarak alan bulması sonucu işsizlik ve güvencesizlik daha da artmıştır. Ataerkil yapının erkek odaklı ev ekonomisi bu uygulamalardan dolayı bir takım ev içi sorunların oluşumuna neden olmuştur.

Sancar ve Sallangül'e göre küreselleşmenin önemli sonuçlarından biri olan yapısal işsizlik olgusu ataerkil yapının sarsılmasına, erkeğin ev içi liderlik rolünün istenildiği ve beklenildiği şekilde yerine getirilememesinin sonucu kadına yönelik ev içi fiziksel şiddetin artmasına neden olmuştur. Yüksel ve Oktay, bu kadına karşı yapılan ev içi şiddetin aslında ekonomik olarak evin geçimiyle ilgili iktidarını yitiren erkeğin fiziksel olarak iktidarını yeniden inşasını gösterdiğini öne sürmektedirler (akt: Aşkın ve Aşkın, 2017: 20- 21). Erkeğin kadına karşı kullandığı fiziksel şiddetin aslında en önemli noktası ataerkillik içinde kadının erkeğe ekonomik olarak bağımlı hale getirilmesidir. Bu bağımlılık ilişkisi erkeğe kadın üzerinde her türlü tasarrufu sağlayacağı bir güç vermektedir (Şenol ve Yıldız, 2013: 8).

Küreselleşmeyle birlikte sermayenin karını maksimize etmeye yönelik olarak kadınlara yönelmiş olması sürpriz olmamaktadır. Ataerkillik bağlamında ev içi işlerinin kadının asli görevi olarak görülmesi ve kazanmış olduğu ücretin değerinin gözükmemesi kadının zorunluluktan dolayı part time ya da merdiven altı işlere yönelmesine neden olmuştur. Bu sebeplerden dolayı kadın emekgücü emek piyasalarında ucuz emek olarak görülmektedir ve ucuz emek çoğunlukla da kayıt dışı sektörde istihdam edilmektedir (Öztürk ve Dedeoğlu, 2010: 10- 11). Türkiye'nin küresel ekonomiye entegre olmasının önemli sonuçlarından birisi de gerek yerli gerekse küresel sermayenin ucuz emekgücüne kaçması sonucu kadın emekgücüne olan talebin artmasıdır. Kadınların ucuz işgücü olarak görülmesinin neticesinde erkeklere göre daha tercih edilebilir noktada oldukları OECD verilerinde de net bir şekilde görülmektedir. OECD verilerine göre kadınların işgücü piyasalarında nüfus oranına göre istihdamı 2000 yılında %61,3 iken 2019 yılında bu oran %70'e çıkmıştır. Emekgücü olarak katılım oranı %65,3 iken 2019 yılında %73,9'a çıkmıştır. İşsizlik oranı 2000 yılında %6,1 iken 2019 yılında %5,3'e düşmüştür (OECD.stat, 2020). Türkiye'nin küresel pazarlara aktif olduğu yılların 2000'li yıllar olduğu göz önünde bulundurulduğunda kadınların çalışma hayatında tercih edilmelerinin sebeplerinin ucuz emekgücü olmalarından kaynaklandığı görülebilir. Fakat bu veriler konumuz gereği dikkatli olarak incelendiğinde bizi şu noktaya götürür:

- a) Kadın istihdamının artışı erkek istihdamının gerileyişine neden olmaktadır,
- b) Kadın istihdamına yönelme aslında bir taraftan tüm emekgücü piyasalarında emekgücünün ucuzlamasını tetiklemekte ve bu da erkeğin eve götürdüğü paranın evin ihtiyaçlarını karşılayamaması ve ev içi tartışmalara ve huzursuzluklara neden olmaktadır,
- c) İşsiz kalan ve ataerkil sistemde" evin patronu" olarak görülen erkek kadın karşısında zor durumda kalmakta ve iktidarı sarsılmaktadır. Evin giderlerinin kadınlar tarafından üstlenilmesi erkeğe biçilen rolün sarsılmasına neden olmaktadır.

- d) Erkeğin kendisine biçilen “erkeklik rolü” nü gerçekleştirememesi kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmaktadır.

4. SONUÇ

Tüm dünyada işsizlik önemli problemlerden birisidir. 1980’li yılların başlarından itibaren küreselleşmenin etkisi yaygın bir şekilde hissedilmeye başlanmıştır. Küreselleşme sonucu esnek üretim ve esnek çalışmanın da tercih edilir olması bir takım piyasa mekanizmalarını tetiklemiştir. Değişen ekonomi piyasalarının en önemli etkini işsizlik üzerinde görmekteyiz.

İşsizlik sadece bir ekonomik bir olgu değildir, bunun yanı sıra bu olgunun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları da vardır. Ekonomi dışı gelişen bu etkiler toplumları ve özellikle de toplumların devamını ve yeniden üretimini sağlayan aile sistemlerini her geçen gün daha da derinleştirerek vurmaktadır.

İşsizlik kavramı kendi içinde bir takım başka faktörleri de barındırmaktadır. Bu faktörlerin en önemlisi ataerkilliktir. Ataerkil sistem erkek odaklı olup, evin geçiminden alenin toplum içinde temsiliyetine kadar birçok alanı kendi içinde barındırır. Ataerkil sistem erkek odaklı olup toplumsal ilişkilerden cinsiyet iliklilerine kadar her şeyin erkeğe göre tasarlandığı bir sistemdir. Dolayısıyla, bu sistem içinde erkek her ne kadar hakim gözüküyor olsa da bununla birlikte erkeğe yüklenen sorumluluklar onu aslında mahkum haline dönüştürmektedir. “Evin reisi” rolü ekonomik olarak evin geçindirilmesi, ihtiyaçların giderilmesini zorunlu hale getirir. Erkek ancak bu bağlamda kadın ve aile üzerinde otorite ve iktidarını kurabilir.

Dünyada küreselleşmeyle beraber değişen ekonomik yapı, yani neo-liberal uygulamalar emegücü piyasalarını da etkilemiştir. Sermayenin emegücü olarak ucuz olan kadın emegücüne yönelmesinin olumsuz sonuçları ortaya çıkmasına neden olmuştur. Daha önceki dönemlerde asli unsur olarak yer alan erkek işgücünün yerini kadın emegücünün alması bir taraftan emegücü piyasalarını ucuzlatmıştır. Ucuzlayan emegücü piyasalarında yer alan erkeklerin aldıkları ücretler daralmış ve geçim sağlamaktan uzaklaşmıştır. Diğer taraftan kadınların tercih edilmesi erkeklerin istihdam alanlarının daralmasını meydana getirmiştir. Yani, erkekler arasında işsizlik sorunu ortaya çıkmıştır.

Ataerkilliğe dayalı erkek odaklı olan aile sistemi de bu noktada zafiyete uğramıştır. Erkek kendisini eksik hissetmekte, rolünü yerine getiremediğinden dolayı da bir takım psikolojik sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmaktadır. Türkiye bağlamında ele alındığında, işsizlik bağlamında yeterli devlet desteğinin alınamaması işsiz kalan bireylerin kendi kendileriyle baş başa kalmalarına neden olmuş ve bunun sonucunda

travmatik durumlar ortaya çıkmıştır. Eğitimli kesimler de bu süreç daha kolay atlatılırken, eğitimsiz olan ve düşük ücretli işlerde çalışan kesimlerde bu durum ağır geçmektedir. Özellikle dar gelirli ve eğitimsiz ailelerde kadının ev bütçesine yardımcı olması erkeğin iktidarına ortak olarak görülmesine neden olmuş, iktidarı kaybaldığını düşünen erkek de iktidarını kadına şiddet uygulayarak yeniden tesis etmeye çalışmıştır. Bunun sonucunda ya kadın şiddetten dolayı mağdur olmuş, ya da boşanmalar ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, ataerkil yapı kadına zarar verdiği kadar erkeğe de biçmiş olduğu roller bağlamında zarar vermektedir. Bu durum özellikle de işsizlik söz konusu olduğunda daha da net olarak ortaya çıkmaktadır. Erkek bir taraftan ailesini geçindirmek zorunda kalırken diğer taraftan da toplumun ön yargılarına maruz kalmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2010). SOSYAL BİR PROBLEM OLARAK İŞSİZLİK VE SONUÇLARI. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), s. 105- 116.
- Aşkın, E. Ö., & Aşkın, U. (2017). KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VE YOKSULLUK İLİŞKİSİ: AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADINLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA. *KAPADOKYA AKADEMİK BAKIŞ*, 1(2), s. 16- 37.
- biruni.tuik*. (2016). Ocak 30, 2021 tarihinde [biruni.tuik.gov.tr: https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=109&locale=tr](https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=109&locale=tr) adresinden alındı
- Bora, A. (2011). Çalışmakla Var Olacağım Gibi...İşsiz Düyü Dünyası. T. Bora, A. Bora, N. Erdoğan, & İ. Üstün içinde, *Boşuna mı Okuduk? Türkiye'de Beyaz yakalı İşsizliği* (s. 117- 139). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdoğan, N. (2011). Sancılı Dil, Hadım Edilen Kendilik ve Aşınan Karakter... Beyaz Yakalı İşsizliğine Dair Notlar. T. Bora, A. Bora, N. Erdoğan, & İ. Üstün içinde, *Boşuna mı Okuduk? Türkiye'de Beyaz Yakalı İşsizliği* (s. 75- 116). İstanbul: İletişim Yayınları.
- hurriyet.com*. (2017, Haziran 09). Kasım 21, 2020 tarihinde [https://www.hurriyet.com.tr/:](https://www.hurriyet.com.tr/) <https://www.hurriyet.com.tr/ik-yeni-ekonomi/issizligin-psikolojisi-25866988> adresinden alındı
- Kurt, Ş. (2006). İŞSİZLİĞİN PSİKO-SOSYAL SONUÇLARI VE TÜRKİYE ÜZERİNE MUHTEMEL ETKİLERİ. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(51), s. 357- 379.
- OECD.stat*. (2020, Ekim 20). Ocak 22, 2021 tarihinde [https://stats.oecd.org/:](https://stats.oecd.org/) https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=LFS_SEXAGE_I_R&lang=en# adresinden alındı
- Özmen, S. K. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), s. 27- 39.
- Öztürk, A. B. (2014, Ocak 21). ERKEKLİK VE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET: EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN ERKEKLER. *Yayımlanmamış Doktora tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

- Öztürk, M. Y., & Dedeoğlu, S. (2010). Kapitalizm ve Ataerkil ilişkisi Çerçevesinde Kadın Emeği. M. Y. Öztürk, & S. Dedeoğlu içinde, *Kapitalizm, ataerkillik ve kadın emeği... Türkiye örneği* (s. 9- 24). İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Sümer, N., Solak, N., & Harma, M. (2013). *İşsiz Yaşam...İşsizliğin ve İş Güvencesizliğinin Birey ve Aile Üzerindeki Etkileri*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Şenol, D., & Yıldız, S. (2013). *KADINA YÖNELİK ŞİDDET ALGISI -Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla-*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). *TÜRKİYE'DE BOŞANMA NEDENLERİ ARAŞTIRMASI 2014*. Ankara: Çizge Tanıtım ve Kırtasiye Ltd. Şti.
- TC. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI. (2019). *TÜRKİYE AİLE YAPISI ARAŞTIRMASI, 2016*. Ankara: TDV.
- Topbaş, F., & Kurt, S. (2007). İşsizlik ve Boşanma İlişkisi: 1970–2005 Var Analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(7), s. 30- 43.
- Türkoğlu, B. (2013). Fay hattında Erkeklikler: Çalışma ve İşsizlik ekseninde Erkekliğe Bakış. *Mülkiye Dergisi*, 37(4), s. 33- 61.
- Yüksel, İ. (2005). *İŞSİZLİK OLGUSUNUN PSİKOLOJİK BOYUTU: GÖRGÜL BİR ARAŞTIRMA*, 60(3), s. 255- 274.